

VUIT ANYS DE RURALCAT (WWW.RURALCAT.NET), LA COMUNITAT VIRTUAL AGROALIMENTÀRIA I DEL MÓN RURAL

Josep Maria Masses i Tarragó¹ i Jaume Sió i Torres²

1. Coordinador de Comunicació i Difusió Tecnològica de la Direcció General d'Alimentació, Qualitat i Indústries Agroalimentàries. Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural. Generalitat de Catalunya
2. Subdirector general de Transferència i Innovació Agroalimentària de la Direcció General d'Alimentació, Qualitat i Indústries Agroalimentàries. Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural. Generalitat de Catalunya

RESUM

En la comunicació es presenta un balanç dels vuit anys de vida del portal temàtic RuralCat, la comunitat virtual agroalimentària i del món rural en què es descriu al llarg d'aquests anys els objectius i motius que en van motivar la creació i quina ha estat l'evolució fins a la consolidació i les millores tecnològiques incorporades els darrers anys. També se'n detalla l'estructura actual pel que fa als pilars sobre informació, formació, serveis tecnològics i subcomunitats que es posen a l'abast dels empresaris agraris i agroalimentaris i, en general, al món rural, d'aquesta comunitat virtual de comunitats que, recentment, ha superat la xifra de 16.000 usuaris inscrits.

PARAULES CLAU: RuralCat, comunitat virtual, AlimenCat, RuralCat.net, RuralCat.cat, eina de reg, agrometeorologia.

RESUMEN

En la comunicación se presenta un balance de los ocho años de vida del portal temático RuralCat, la comunidad virtual agroalimentaria y del mundo rural. En ella se describe el trayecto seguido a lo largo de estos años, los objetivos y motivos para su creación, cuál ha sido la evolución hasta su consolidación y las mejoras tecnológicas incorporadas en los últimos años. También se detalla su estructura actual con

Correspondència: Josep Maria Masses i Tarragó. Gran Via de les Corts Catalanes, 612-614. 08007 Barcelona. Tel. 933 046 745. A/e: jmmasses@gencat.cat.

Josep Maria Masses i Tarragó i Jaume Sió i Torres

respecto a sus pilares sobre información, formación, servicios tecnológicos y subcomunidades que se ponen a disposición de los empresarios agrarios y agroalimentarios y, en general, al mundo rural, de esta comunidad virtual de comunidades que, recientemente, ha superado la cifra de 16.000 usuarios inscritos.

PALABRAS CLAVE: RuralCat, comunidad virtual, AlimenCat, RuralCat.net, RuralCat.cat, instrumento de riego, agrometeorología.

1. INTRODUCCIÓ

El 2011 va fer vuit anys que el portal RuralCat, la comunitat virtual agroalimentària i del món rural, es va posar en marxa. Aquest portal va ser pioner en el seu moment i és encara una de les eines bàsiques de l'estratègia del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural pel que fa a la prestació de serveis tecnològics, la formació a distància, la transferència tecnològica i l'assessorament als agricultors, ramaders, industrials i les seves associacions i organitzacions.

El portal ha estat donant serveis a la comunitat agroalimentària i del món rural de manera ininterrompuda i, al llarg d'aquests vuit anys, ha informat de centenars de notícies, ha format milers de professionals en àmbits i temàtiques capdavanters i ha ofert uns serveis tecnològics de gran utilitat per la seva senzillesa i rigor; tot això, amb una tecnologia renovada que ha permès arribar a ser avui una de les experiències desenvolupades seleccionada: a l'àmbit europeu (2006), com a model de formació a distància. A escala mundial (2008), com a portal temàtic del món agrari per la Fundació per a la Innovació Agrària (FIA) del Ministeri d'Agricultura de Xile en el Seminari Internacional (TICs: Herramientas para mejorar la competitividad de agro. RuralCat: un nuevo concepto de comunicación a través de Internet). A Catalunya (2010), com una de les 25 iniciatives innovadores de l'Administració de la Generalitat de Catalunya. I com a model d'èxit a l'Estat espanyol (2011), seleccionat pel Ministeri de Medi Ambient, Medi Rural i Marí en la presentació davant l'OCDE en el 50è aniversari d'aquest organisme i dins la conferència sobre agricultura i sistemes de coneixement.

Amb el projecte RuralCat es persegueix, com en els seus inicis, apropar les noves tecnologies al món rural i facilitar l'accés d'aquest col·lectiu a la informació, formació i serveis tecnològics del seu interès.

Una de les primeres qüestions que es van plantejar en el moment de la seva creació va ser: per què un portal temàtic diferenciat del portal institucional Gencat? I els principals arguments i beneficis que en van motivar la creació i les seves aportacions al sector van ser:

- Contribució d'agents externs en els seus continguts i gestió de com són els experts i professionals del sector, departaments universitaris, centres R+D, empreses tecnològiques.
- Facilitació als usuaris de l'accés i el recorregut temàtic i l'enllaç dels serveis especialitzats.
- Proactivitat de RuralCat: enviament de missatges, avisos, butlletins d'informació, etc.
- Atenció personalitzada i permanent: servei d'assistència, tutoria, assessorament, servei 24 x 7.
- Accessos reservats: continguts i serveis tancats (intranet), subcomunitats.
- Plataforma informàtica i programari específic per al desenvolupament de continguts, formació, comunitat virtual i serveis personalitzats.
- Comunitat de comunitats: acolliment de portals col·laboradors (Porta, Rural 06; Punt Segarra-Garrigues, Redbio...).
- Creació d'un sentit de pertinença.

2. OBJECTIUS DEL PROJECTE

- Propiciar el contacte permanent entre el Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural i els sectors agrari i agroalimentari.
- Convertir-se en la comunitat virtual de referència per al sector agroalimentari i del món rural de Catalunya.
- Situar Catalunya entre les zones capdavanteres d'Europa pel que fa a la implantació de les tecnologies de la informació i comunicació TIC en el món rural.
- Donar accés a la informació i als serveis d'Internet per oferir una resposta positiva als condicionants del medi rural.
- Enfortir el sentiment de pertinença al col·lectiu rural.
- Potenciar la formació i l'intercanvi de coneixements i experiències entre tots els agents del sector agroalimentari i rural.
- Potenciar la comercialització àgil de productes agroalimentaris i serveis rurals creant nous canals de comunicació.
- Fer arribar informació als consumidors intermedis i finals sobre l'origen i la qualitat dels productes (traçabilitat).

Des de la seva creació, RuralCat ha passat per diferents fases fins a la seva consolidació:

- Fase de test: novembre 2002 - desembre 2002.
- Fase de desenvolupament: gener 2003 - desembre 2004.

Josep Maria Masses i Tarragó i Jaume Sió i Torres

- Fase de consolidació: a partir de l'any 2005.
- Fase de millora tecnològica: a partir del 2009, en què es van traslladar tots els continguts del portal al programari lliure.
- Fase de millora de l'ús del portal 2011.

RuralCat està adscrit a la Direcció General d'Alimentació, Qualitat i Indústries Agroalimentàries i es gestiona mitjançant els òrgans següents:

- Comitè Directiu: és l'òrgan rector de RuralCat i fixa les grans línies estratègiques del projecte.
- Comitè Executiu: és l'òrgan encarregat de tirar endavant el projecte a partir de les línies fixades pel Comitè Directiu i de fer-ne el seguiment; es reuneix mensualment.
- Oficina de Projecte: formada per diferents perfils professionals, s'encarrega del dia a dia del projecte en els diferents àmbits d'actuació seguint les directrius del Comitè Executiu.
- Director del projecte.

3. ESTRUCTURA DE RURALCAT

Amb la finalitat de facilitar i posar a l'abast dels agricultors, ramaders i de tot el sector vinculat a la producció, distribució i consum alimentari, el portal s'estructura en quatre eixos fonamentals: informació, formació, serveis tecnològics i subcomunitats.

Dins d'aquests eixos fonamentals esmentats, el portal RuralCat va evolucionant i millorant l'accés als diferents serveis i continguts més rellevants de la comunitat, com ara les eines de reg, els serveis SMS o d'agrometeorologia, cosa que fa que els quatre pilars s'hagin anat manifestant d'una manera més contundent al llarg del temps.

L'apartat d'informació és un apartat on es dona la notícia diària i on a més es poden consultar les entrevistes, reportatges, el dossier tècnic, les jornades del Pla Anual de Transferència Tecnològica o de la mateixa agenda.

En l'apartat de serveis tecnològics, el portal posa a disposició dels seus usuaris, com a elements destacables, un conjunt d'accessos directes a les aplicacions restringides de la comunitat, com recomanacions de reg en agricultura o reg en jardineria així com serveis d'agrometeorologia i serveis SMS.

RuralCat ofereix diferents aplicacions informàtiques que permeten obtenir solucions a mida i adoptar les decisions més adients en la gestió de l'explotació. Algunes d'aquestes eines de gestió han estat promogudes pel mateix RuralCat i desenvolupades pels millors especialistes de les universitats i altres instituts de recerca com l'IRTA. D'altres, no han estat promogudes pel

portal, però, no obstant això i vist l'interès suscitat, s'han posat a l'abast dels usuaris del portal.

Les principals eines de gestió que actualment ofereix RuralCat són:

— Recomanacions de reg en agricultura: eina per decidir quant i quan regar amb relació a trenta-nou conreus diferents i d'acord amb les característiques de la plantació i reg introduïdes per l'usuari. L'eina treballa per parcel·les i calcula les necessitats hídriques a partir de les dades diàries de la XAC.

— Recomanacions de reg en jardineria: eina que dóna resposta, en una primera fase, a la programació de reg en gespes, mitjançant un sistema de recomanacions de reg específic per al sector dels espais verds.

— Agrometeorologia: aquest apartat de RuralCat és el resultat d'un projecte que es va iniciar ja fa temps i que no ha estat fàcil de desenvolupar, atès que ha implicat haver de desenvolupar un sistema totalment nou i d'acord amb les noves tecnologies. Això ha estat possible, d'una banda, gràcies a les noves tecnologies que s'han implementat a RuralCat l'any 2011, i a l'excel·lent disposició del Servei Meteorològic de Catalunya, que és qui ha facilitat, i facilita, les dades meteorològiques que s'implementen en els diferents serveis tecnològics desenvolupats a RuralCat i que fa que aquestes dades meteorològiques passin a ser dades i resultats agrometeorològics.

En aquest nou espai, l'usuari de RuralCat, a més de veure millor les dades, pot consultar les diferents variables per poder planificar la seva feina agrària.

Entre els serveis que ofereix aquest espai d'agrometeorologia hi ha, entre d'altres, els algorismes de malalties que permeten donar avisos fitosanitaris quan es produeixen unes determinades condicions agroclimàtiques; saber que quan es presenten unes condicions concretes es produeix una determinada malaltia per poder prendre les mesures adients d'acord amb les dades actuals per evitar possibles malalties.

També, i mitjançant els diferents serveis tecnològics que es donen des de RuralCat, es facilita a l'agricultor una sèrie de recomanacions que li serveixen per a regar bé, ja que aquestes dades meteorològiques nodreixen les eines de reg de RuralCat.

L'espai d'agrometeorologia s'estructura en els quatre blocs següents:

— Predicció meteorològica: prediccions del temps; prediccions i avisos de baixes temperatures; prediccions d'avisos i perill de tempestes i calamaras.

— Dades agrometeorològiques. De les variables que deriven de: humitat, pressió, temperatura, precipitació, irradiància, ETO, horari diari i mensual.

Josep Maria Masses i Tarragó i Jaume Sió i Torres

— Models agroclimàtics de les malalties següents: motejat en pera i poma; *Carpocapsa*; *Grapholita* del presseguer; anàrsia del presseguer; *Pandemis heprana*; *Adoxophyes orana*; poll blanc del presseguer; mildiu de la vinya; motejat (2); estemfiliosi de la perera.

— La Lluna i l'agricultura.

L'apartat de formació a RuralCat és un dels més importants, ja que ofereix un coneixement en xarxa i l'accés a l'oferta de cursos per Internet de RuralCat, on es poden fer les preinscripcions, i l'enllaç directe a les aules i grups de treball de l'usuari, en cas d'estar matriculat en una acció formativa o formar part d'un grup de treball.

Mitjançant la programació anual de cursos per Internet, Programa FAD, s'ofereixen cursos en línia, que el Servei de Formació Agrària del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural ofereix: manipulador i aplicador de productes fitosanitaris, bàsic, 25 h; tecnologia bàsica del reg, 50 h; producció integrada, 50 h; instruments per a la gestió agrària, 50 h; benestar animal en porcí, 20 h; benestar animal en el transport.

Les subcomunitats són un espai a disposició dels usuaris del portal, en què una determinada temàtica i un grup de persones que hi treballin es posen al servei dels integrants de la subcomunitat amb la finalitat que puguin fer com a treball col·laboratiu les tasques de fòrum, agenda i biblioteca.

El fòrum permet compartir experiències, impressions i debats entre els membres de la subcomunitat. L'agenda permet acotar i decidir les properes reunions i debats sense haver de fer rondes interminables de correus electrònics i, finalment, la biblioteca, que permet deixar i publicar tots els documents per compartir-los en treball en xarxa.

4. ALGUNES XIFRES SOBRE RURALCAT

A la taula 1 podem veure l'evolució del nombre d'usuaris inscrits a la intranet des de la posada en marxa del portal RuralCat fins al mes de juliol de 2011.

TAULA I. *Usuaris inscrits a la intranet (acumulats)*

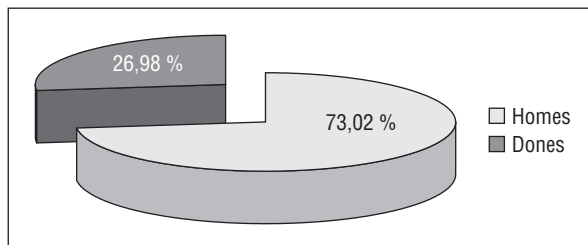
Any	Mes	Nombre d'usuaris
2002	Desembre	19
2003	Desembre	1.654
2004	Desembre	3.607
2005	Desembre	5.418
2006	Desembre	7.330
2007	Desembre	7.653
2008	Desembre	11.469
2009	Desembre	12.958
2010	Desembre	14.926
2011	Juliol	16.288

Cal destacar que el perfil professional dels usuaris del portal RuralCat no s'ha modificat substancialment al llarg dels anys i que més d'un 60 % dels seus usuaris està format per agricultors, ramaders, professionals de l'agroalimentació i titulats en enginyeria agronòmica, tècnica agrícola i veterinària. Pel que fa al territori, aquests usuaris estan repartits per totes les comarques de Catalunya i de fora de Catalunya, i les comarques amb un més elevat nombre d'usuaris són les del Segrià, el Barcelonès i la Noguera.

Les dades que a continuació s'exposen en les taules són del 31 de juliol de 2011.

TAULA II

Usuaris per gènere	
Homes	11.893
Dones	4.395
Total	16.288

TAULA III

Usuaris per comarca			
Alt Camp	318	Noguera	590
Alt Empordà	414	Osona	411
Alt Penedès	465	Pallars Jussà	200
Alt Urgell	197	Pallars Sobirà	84
Alta Ribagorça	38	Pla de l'Estany	98
Anoia	300	Pla d'Urgell	480
Bages	382	Priorat	250
Baix Camp	521	Ribera d'Ebre	243
Baix Ebre	374	Ripollès	101
Baix Empordà	297	Segarra	210
Baix Llobregat	437	Segrià	1.897
Baix Penedès	147	Selva	295
Barcelonès	1.205	Solsonès	200
Berguedà	172	Tarragonès	434
Cerdanya	80	Terra Alta	260
Conca de Barberà	182	Urgell	363
Garraf	108	Vall d'Aran	19
Garrigues	341	Vallès Occidental	493
Garrotxa	190	Vallès Oriental	437
Gironès	460	Altres comunitats autònomes	85
Maresme	437	Sense especificar	1.724
Montsià	349	Total	16.288

TAULA IV

Perfil dels usuaris		
Agricultura	5.688	34,92 %
Agroalimentació	700	4,30 %
Altres professionals	3.108	19,08 %
Sense especificar	3.449	21,18 %
Funció pública	177	1,09 %
<i>Inputs</i>	276	1,69 %
Ensenyament secundari	670	4,11 %
Ramaderia	1.337	8,21 %
Suport	312	1,92 %
Universitat	571	3,51 %
Total usuaris	16.228	100,00 %

5. CONCLUSIONS

Al llarg d'aquests prop de vuit anys de funcionament de RuralCat, la comunitat virtual agroalimentària i del món rural, podem afirmar que és un portal consolidat amb unes xifres d'usuaris inscrits que supera els 16.000 (juliol del 2011) i amb un perfil professional d'aquests usuaris que pertanyen principalment a la comunitat agrària, agroalimentària i del món rural.

Les comarques on RuralCat té més usuaris registrats són les del Segrià, el Barcelonès, la Noguera i el Baix Camp, i, en canvi, les que té menys usuaris registrats són les d'alta muntanya, com la Vall d'Aran, l'Alta Ribagorça i el Pallars Sobirà.

El perfil dels seus usuaris no ha evolucionat gaire des de l'inici i és constituït per més d'un 60 % de persones vinculades al món rural.

La incorporació de serveis tecnològics, com les eines de reg, d'estructura senzilla però de gran utilitat per als usuaris del portal, ha estat, i serà, una de les línies de futur del portal.

El portal està dotat d'apartats potents i dinàmics, com el d'agrometeorologia, que permeten facilitar informació pública al sector agrari privat per tal de crear noves oportunitats i millorar-ne les produccions de manera més segura.

RuralCat ha incorporat espais com les subcomunitats i és present en xarxes socials com Facebook i Twitter, amb la finalitat que el portal sigui més participatiu i que permeti fer treball col·laboratiu dins del món rural.

Josep Maria Masses i Tarragó i Jaume Sió i Torres

El fet de treballar amb estàndards ha fet possible que el portal RuralCat passi a ser un portal multiidioma i pugui eixamplar els seus àmbits de difusió de coneixements i de serveis.

BIBLIOGRAFIA

SALVAT, R. (2010). «Innovació a l'Administració de la Generalitat: Innogencat». A: CARTANYÀ, J. (dir.). *25 iniciatives innovadores de la Generalitat de Catalunya*. Vol. 1. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament d'Innovació, Universitats i Empresa. Oficina de Coordinació en Recerca i Innovació, p. 24-25.

AGRONOMIA PER A TOTHOM. LA CÀTEDRA AMBULANT D'AGRICULTURA PERE GRAU

Pasqual Bernat

Centre d'Estudis d'Història de la Ciència. Universitat Autònoma de Barcelona

RESUM

L'any 1903 es van crear a Barcelona els Estudis Universitaris Catalans. Era la resposta, després del Primer Congrés Universitari Català, a la negativa del rector de la Universitat de Barcelona, Rafael Rodríguez Méndez, d'acceptar el català com a llengua de comunicació. D'entrada, només s'impartien classes de dret civil català i història de Catalunya, però aviat s'amplià amb tot un reguitzell d'assignatures que van abastar tots els camps del coneixement (literatura, economia, química, geologia...). L'agricultura també hi va ser present en el pla d'estudis. I ho va ser gràcies a la incorporació de la Càtedra Ambulant d'Agricultura, creada l'any 1906 per Pere Guerau Maristany, polític i industrial amb interessos en l'exportació de vins. Aquesta càtedra va passejar els coneixements científics i tècnics més innovadors de l'agronomia del moment per tot el territori. Es tractava de fer arribar al màxim nombre de pagesos les darreres innovacions agrícoles per tal de millorar-ne les explotacions fent-les més productives i rendibles. Un esforç que, d'alguna manera, ja tenia un antecedent en les «cartilles rústiques» del segle anterior i que també va tenir una continuació en el servei de terra campa de la Mancomunitat. En aquest article s'explicarà breument la història d'aquesta càtedra i les repercussions que la seva activitat va tenir entre la pagesia i la societat civil de l'època.

PARAULES CLAU: agronomia, Catalunya, ensenyament, Estudis Universitaris Catalans, segle xx.

RESUMEN

En 1903 se crearon en Barcelona los Estudios Universitaris Catalans. Era la respuesta, después del Primer Congreso Universitario Català, a la negativa del rector de la Universidad de Barcelona, Rafael Rodríguez Méndez, a aceptar el catalán como lengua de comunicación. De entrada solo se impartían clases de derecho civil catalán y historia de Cataluña, pero pronto se amplió con toda una serie de asignaturas que abarcaron todos los campos del conocimiento (literatura, economía, química, geolo-

Correspondència: Pasqual Bernat. A/e: pasqual.bernat@gmail.com; pasqual.bernat@hotmail.com.

gía...). La agricultura también estuvo presente en el plan de estudios. Y lo fue gracias a la incorporación de la Cátedra Ambulante de Agricultura, creada en el año 1906 por Pere Guerau Maristany, político e industrial con intereses en la exportación de vinos. Esta cátedra paseó los conocimientos científicos y técnicos más novedosos de la agronomía del momento por todo el territorio. Se trataba de hacer llegar al mayor número de campesinos las últimas innovaciones agrícolas para mejorar sus explotaciones y hacerlas más productivas y rentables. Un esfuerzo que, de alguna manera, ya tenía su antecedente en las «cartillas rústicas» del siglo anterior y que también tuvo su continuación con el Servicio de Tierra Campa de la Mancomunidad de Cataluña. En este artículo se explicará brevemente la historia de esta cátedra y las repercusiones que su actividad tuvo entre el campesinado y la sociedad civil de la época.

PALABRAS CLAVE: agronomía, Cataluña, enseñanza, Estudis Universitaris Catalans, siglo xx.

La institucionalització de l'ensenyament de l'agronomia a Catalunya es remunta a principis del segle XIX amb la creació l'any 1815 de l'Escola d'Agricultura i Botànica de la Junta de Comerç de Barcelona.¹ Amb aquesta escola s'iniciava una llarga tradició d'ensenyament agronòmic que encara dura i que, al llarg del segle XIX, amb més o menys fortuna, sempre va intentar fer arribar als mateixos pagesos els continguts pedagògics que preconitzava. Iniciatives com les publicacions periòdiques *Memorias de Agricultura y Artes*² o *El cultivador* i diverses «cartilles rústiques» van intentar comunicar directament a la pagesia les innovacions agronòmiques del moment. Al començament del segle XX només l'Escola Lliure Provincial d'Agricultura de la Diputació de Barcelona era la que s'encarregava d'oferir, de forma oficial, ensenyaments d'agricultura a tot Catalunya.³ Els resultats d'aquesta escola, malgrat els esforços de la Diputació de Barcelona, no van ser els que calia esperar d'una institució d'aquesta mena. Al mateix temps, el fet que pertanyés a la diputació barcelonina va fer que tingués un àmbit d'actuació restringit i que no arribés a cobrir les necessitats de la resta del país.

Conscient d'aquesta situació, el 1906 el patrici i mecenes Pere Guerau Maristany i Oliver (1863-1927)⁴ fundà, a iniciativa pròpia, una càtedra ambu-

1. Per a conèixer els inicis de la institucionalització de l'ensenyament de l'agronomia a Catalunya, vegeu P. BERNAT, A. NIETO GALÁN i C. PUIG (2008), «Propagar innovacions tècniques. Les *Memorias de Agricultura y Artes (1815-1821)*», a F. X. BARCA-SALOM, P. BERNAT, M. PORT i C. PUIG-PLA, *Fàbrica, taller i laboratori. La Junta de Comerç de Barcelona: ciència i tècnica per a la indústria i el comerç (1769-1851)*, Barcelona, Cambra de Comerç de Barcelona, p. 292-307.

2. Sobre la història i els continguts d'aquesta publicació, vegeu P. BERNAT, A. NIETO GALÁN i C. PUIG, *La indústria i el comerç (1769-1851)*, Barcelona, Cambra de Comerç de Barcelona, p. 292-307.

3. Sobre la història d'aquesta escola, vegeu A. GALÍ (1983), *Història de les institucions i del moviment cultural a Catalunya 1900 a 1936*, vol. VI, Barcelona, Fundació Alexandre Galí, p. 21-24.

4. Pere Guerau Maristany era un industrial, nascut al Masnou, doctorat en ciències exactes i fisicoquímiques, que va fer una gran fortuna amb l'exportació de vins a l'Amèrica del Sud. Va ser